

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

SLOVENE

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izjaja vsak dan s jutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Vojno poročilo št. 816 Odbiti napadi na konvoje

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Na egiptskem bojišču ni posebnega. Ponovni napadi angleških letal na naše konvoje na Sredozemskem morju niso imeli nobenega uspeha. Ladje so nepoškodovane nadaljevale svojo pot in dosegle določena pristanišča. Letalsko spremstvo je takoj uspešno poseglo in je brez lastnih izgub sestrelilo 5 sovražnih letal, šesto letalo pa je bilo sestreljeno od nekega izvidniškega letala. Dva naša rušilca sta v plamenih sestrelila dve letali.

Rim, 21. avgusta. AS. Dodatek k vojnemu poročilu pravi, da se je med napadom proti sovražnim torpednim letalom, ki so napadala naš konvoj, zlasti odlikovala skupina lovskih letal, ki ji poveljuje letalski poročnik Adriano Porcu. Njegova skupina je sestrelila 4 sovražna letala.

Posledice poraza pri Dieppu: Poskusi vdora obsojeni na neuspeh

Berlin, 21. avgusta. AS: Spopad pri Dieppu je dokazal, da je sleherni poskus za izkrcanje v Evropi obsojen na neuspeh. Napadalec so bili sicer na evropskih tleh deset ur, dejansko pa so bili mnogo manj. Opoldne je bil boj že odločen. Ob 16. uri ni bil na francoski zemlji več noben sovražnik. »Börsen Zeitung« piše, da so Stalin in njegovi zavezniki deset mesecev pripravljali ta vdor, v desetih urah pa je bilo to delo uničeno.

Rim, 21. avg. AS. Angleška agencija objavlja, da so bile angleške pomorske izgube »precej velike« in dostavljajo, da so te izgube bile »predvidene in neizogibne«. Agencija objavlja, da je bil potopljen rušilec »Berkeley«, ne da bi počakala na običajno uradno poročilo angleške agencije.

Berlin, 21. avgusta. AS. »Zwölf Uhr Blatt«

General Franco poziva špance k slogi Španija se z delom pripravlja na lepšo bodočnost

Madrid, 21. avgusta. AS: General Franco je v spremstvu tajnika Stranke obiskal Vigo. Španskega državnega poglavarja so spremljali tudi člani njegove vojaške in civilne hiše. V Vigo je Stranka priredila veliko zborovanje falangistov in strokovničarjev. Na poti v Vigo se je general Franco ustavil v Santiagu de Compostela, v Pontevedri in v Marínu, se je vkrcaal na rušilec, ki je priplul v Vigo ob 16. Povod je prebivalstvo generala Franca navdušeno pozdravljalo.

General Franco se je takoj podal na zborovanje, kjer je bilo zbranih nad 40.000 delavcev. Ko je pregledal častno četo falangistov in strokovničarjev, je imel ognjevit govor, v katerem je po-

Prodiranje nemških in zavezniških čet na Kavkazu

Hitlerjev glavni stan, 21. avgusta: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na Kavkazu prodirajo nemške in zavezniške čete vključ z lavičnim sovražnemu odporu v napredujočem napadu.

Protiletalsko topništvo je v ožini pri Kerču v plamenih zažgalo prevozno ladjo.

Na Azovskem morju so nemški čistilni čolni brez lastnih izgub potopili dva sovjetska, močno s topovi oborožena stranzna čolna, ostale prisilili k umiku in so zajeli nekaj sovražnikov.

Na bojišču pri Donu so se ponesrečili sovražni napadalni poskusi boljševikov.

Letalstvo je na Volgi potopilo tri prevozne ladje in poškodovalo en rečni parnik.

Vzhodno od Vjazme in pri Rjevu so bile razbite sovražne postojanke s skupnim ognjem vseh vrst orožja in letalstva. Na drugih krajih so bili sovjetski napadi krvavo odbiti.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera so bile na težavnem ozemlju uničene sovražne sile, ki so bile

že več dni obkoljene. Sovražni napadi na oporišče pri Volhovu in pri Petrogradu so bili neuspešni.

V Finskem zalivu so nemška bojna letala potopila sovražni minolovec, eden pa je bil hudo poškodovan.

Finsko letalstvo je 19. in 20. avgusta potopilo z bombami dve sovjetski podmornici.

Ponoči so sovjetska letala izvedla motilne polete nad poljskim generalnim guvernementom in nad vzhodno Nemčijo.

Civilno prebivalstvo v Varšavi je imelo nekaj izgub zaradi vrženih bomb.

Posamezna angleška letala so priletela nad severno nemško obrežno ozemlje. Angleško letalstvo je podnevi in ponoči izgubilo 9 letal.

Nemška bojna letala so v noči na 21. avgust znova bombardirala vojno pristanišče Portsmouth in so povzročila z bombnimi zadetki težke in najtežje vrste razdejanja in požare v pristanišču in v področju pristanišča.

Sovražne izgube pri poskusu izkrcanja na obrežju Rokavskega preliva z dne 19. avgusta se večajo in je število ujetnikov naraslo na 2095, med temi 617 ranjenih. Število padlih in tistih, ki so utonili, še ni ugotovljeno. Število sestreljenih sovražnih letal je od 112 naraslo na 127, lastne izgube pa se od 37 znižujejo na 35 letal.

Berlin, 21. avgusta. AS. Iz vojaškega vira se izvedelo, da so sovjetski bombniki ponoči izvedli motilne polete nad vzhodno Prusijo, Poznanjsko, Gornjo Šlezijo in nad poljskim generalnim guvernementom. Letala so vrgla nekaj bomb na

kraje generalnega guvernementa, škoda pa je nepomembna.

Nemško letalstvo je znova napadlo angleško trdnjavo Portsmouth in je bilo zadetih nekaj ladij v ladjedelnicah in na skladiščih so izbruhnili požari.

Helsinki, 21. avgusta. AS. Od začetka vojne med Finsko in Rusijo so Finci do sedaj sestrelili 1035 sovjetskih letal. Lovska letala so sestrelila 610 letal, protiletalsko topništvo pa je sestrelilo 417 letal. Če prištejemo še letala, ki so bila ali zajeta ali pa uničena na tleh, tedaj znašajo sovjetske izgube 1089 letal. Finsko letalstvo je tudi potopilo sovjetsko topničarko, 4 motorne torpedovke in 6 sovjetskih podmornic.

Berlin, 21. avgusta. AS. Med Volgo in Donom so nemške čete zasedle sklop sovjetskih utrd. Velik oddelek sovjetskih sovražnih sil je bil uničen južno od Stalingrada. V dveh dneh in sicer 18. in 19. avgusta so Sovjeti izgubili 5300 ujetnikov, 52 tankov, 56 topov in 90 strojin.

Bitka na Salomonskih otokih še traja

Tokio, 21. avgusta. AS: Zastopnik vlade je v razgovoru z inozemskimi časniki izjavil, da so boji z ameriškim oddelki na Salomonskih otokih še v teku. Uradno poročilo o poteku bojev pa bo objavljeno šele tedaj, ko na Salomonskih otokih ne bo več ameriških bojnikov.

Razgovori z ljudstvom: Potreba medsebojnega razumevanja

Ljubljana, 21. avgusta.

Časnikar Alessandro Nicotera je imel sredi ponedeljka v Ljubljani naslednje predavanje:

Začenjamo v italijanščini in kot Italijani nekaj razgovorov s Slovenci.

Takoj moramo povedati svoj cilj. Ta je dovolj jasen: Slovenci in Italijani se poznajo le malo med seboj. Potrebno je, da se spoznavajo in da se poznajo mnogo, da bi se razumeli med seboj. Govorimo in bomo torej govorili, da bi vsak dan razpršili eno nesoglasje. Če bi morali poiskati vzrok sedanjega položaja, tedaj bi bilo med vsemi vidnimi dejstvi razlog eno in to je premajhno medsebojno poznanje.

Naš govor tedaj ne velja tisti vrsti oseb, ki se jim zdi bolj naslanjati se na napačno idejo, namrečno da bi jo zamenjali. Često smo srečali take osebe, ki se zavijajo v svojo ošabnost, ker menijo, da na ta način zelo krepe svoj značaj ali pa ga kot takega kažejo. Pustili jim bomo, da naj ostanejo pri svoji domišljavosti.

Obrabimo se samo na ljudi, ki so dobre volje. Naša naloga je tedaj, da razpršimo zmote, da povemo jasno, kje je tema, z eno besedo: sporazumeti se. Postavljamo, da se je lažje pobijati kakor pa se sporazumevati. Prav tako pa je jasno, da bo treba tedaj, ko bodo končani umori, še vedno sporazumeti se in zato verujemo, da naše delo nikakor ne bo brezplodno v nobenem slučaju.

Italijani in Slovenci, to sta dva sosedna ista hiše, ki jih je včasih držala daleč narazen sedaj avstrijska, sedaj erbska, sedaj francoska, sedaj ruska, sedaj angleška politika in to po namenih prošlih demokratičnih vseh vrst. Ta politika pa je dovolj dolgo igrala žalostno politiko v Evropi, ker je rabila, da je bila Evropa v stalnem prerivanju. Dežele je bilo treba zaporedoma razdeliti med bele in črne, kakor polja na šahovski deski, da jih je bilo nato mogoče deliti in spravljati skupaj, kakor je to odgovarjalo višjim koristim velikih demokratičnih držav.

Toda naravni gospodarski in civilni zakoni zahtevajo, da se med sosednimi deželami stalno vpostavlja tesne vezi medsebojnega poznavanja, ki hočejo najti koristne sadove za medsebojno izmenjavo in ki hočejo doseči, da bi se odstranili trajni nesporazumi in tisti zapleti, ki temu sledijo. Nesporazumi in zapleti so se dejansko množili med Italijani in Slovenci. To pa mi v glavnem pripisujemo propagandi tistih dežel, med katerimi so do včeraj Slovenci morali živeti.

Toda v teh slučajih pada odgovornost tudi na ljudske predstavnike. Kajti množica ljudstva ne more spoznati tajnosti politike. Ljudstvo veruje v tisto, kar mu pravijo tisti najposobnejši lastni predstavniki, ki jim ljudstvo zaupa zaradi njihove inteligence in izobrazbe, ker naj vedo braniti v igri političnih računov koristi ljudstva.

Toda ali so slovenski veljaki, to je tisti, ki so se Italiji predstavili kot takšni, to je tisti, ki so to veljavo prinesli iz preteklosti, ljudstvu razložili ali dali razložiti, da je italijanska vlada prišla semkaj z najboljšimi nameni?

Iste osebe, ki so se zmotile o samem sebi, so spremenile svoje mnenje o Italiji. Stori se krivo. Zgodovina bo rekla, da so se predstavniki slovenskega ljudstva zmotili, ker italijanska vlada ni spremenila svojih namenov in pri tej zmoti, še bolj — v tej izjavi —, ne toliko Italije, ampak slovenskega ljudstva samega, niso delali v višjem čutu, v plemenitem navduhu, to je za korist ljudstva.

Odložili so se od začetnega stališča lojalnosti do Italije, ker so videli, da ni zadostno njihovim lastnim osebnim ambicijam, ali pa ker so imeli za klobukom na do možno obnovo Jugoslavije, ali pa so v prirojeni nesposobnosti bili nesposobni zavzeti jasno stališče, na koncu pa tudi niso imeli poguma upreti se komunizmu.

Se večjo napako pa so storili tedaj, ko so v opravičilo svojega ravnanja navajali, da so sledili čustvom slovenskega ljudstva. O mi poznamo prav dobro to staro sleparijo, ki so se je naučili v šoli demokracije, ko je treba na ramena ljudstva zvrniti odgovornost za težak položaj. Zakaj pa v prvih mesecih ljudstvo ni dajalo nobenih znakov za upor? Resnica je, da ljudstvo sledi, voditelji pa korakajo spredaj. Če že ne v fašizmu, pa je ta resnica raz-

glašena in s sistemom izvajana v demokraciji, kadar je treba zakriti zmoto, poraz in se to izvede na ta način, da se lagodno skrije za ljudsko voljo. Toda odgovorni gibalci, bujekaši in oblikovalci ljudskih čustev so tako točno označeni s svojimi imeni v zgodovini.

Opustimo to poglavje, ki smo ga hoteli samo označiti, ker se nam je zdelo važno, da to povemo takoj v uvodu našega govora. Ker pa so naši nameni naravnost v nasprotju s tistim, kar hoče delati zdržabno, se moramo kar hitro vrniti na naše vprašanje, ki se imenuje »razumevanje«.

Vkljub vsemu in vkljub osebam in dogodkom bo treba tega ali onega dne začeti razumsko misliti. Morale se bomo porušili še najbrž mnoge druge domneve. Zagrizenost, da ne bo kdo razumeti, bo mogoče premagana z drugimi predvidenimi prvinami. Poplava krvi in bede bo zaradi tolikšnega nerazumevanja zalila slovensko zemljo. Slovensko ljudstvo bo moralo dometi mnogo stvari samo in to z veliko škodo. Mogoče bi ob koncu bila velika tolpa nasilnežev zadovoljna s tem satanskim delom, vendar pa se bo nekega dne treba spraviti k zavesti. Tudi če bo kdo hotel prenesti slavolok lastne nezmerne zaverovanosti onstran tokov in jo utemeljiti v popolnem zadovoljstvu na puščavo narodnega uničenja, se bo vendar nekega dne življenje moralo obnoviti, četudi ne bi bil dosežen cilj plemenitega in razumnega načina sporazumevanja. Skupno sveto dnevno življenje se mora razvijati med Savo in Julijskimi Alpami in se ne more razvijati drugod in to življenje bo moralo upoštevati navzočnost Italije, tiste Italije, katero bi bilo mnogo bolj pametno poskušati razumeti, kakor bo Italija s potrebnimi razmerji skušala vedno bolj razumeti upravičene želje in značaj slovenskega ljudstva.

Jasno je, da je treba določiti mesto, ki gre slovenskemu ljudstvu.

Če bi bilo treba potegniti končne zaključke iz izkušenj teh zadnjih mesecev (kajti vsakdo si mora znati to mesto zaslužiti), če se to pravi, da je vse slovensko ljudstvo odločeno predati se kroničnemu gverileckemu vojskovanju, tedaj bi bil odgovor lep in pripravljen, ker se more le reči, da bi vse slovensko ljudstvo — po izraženi volji — šlo svoji gotovi popolni propasti nasproti.

Toda mi ne moremo biti takšni črnogledi, da bi se na ta način odločila usoda bodočnosti slovenskega ljudstva. V ospredje hočemo namesto tega postaviti pametne predpostavke, ki jim mnogi ali nekateri, kateri niso imeli časa in sredstev, da bi jih pred svojim sklepom spoznali, napovedujejo že danes usodne posledice.

Na kakšen način in v katero smer in kdaj bo začel pihati veter pameti, mi še zdaleka ne vemo in ne nameravamo delati niti najmanjše napovedi. Gotovo je, da bo — čim več časa bo preteklo — tem bolj nujno ugotoviti, da bo to spoznanje v razmerju a polomom slovenskega ozemlja. To pa bi bil tolik dokaz brezutrnosti, da bi imeli prav tisti, ki menijo, da Slovenci nimajo politične zrelosti.

Vkljub temu pa mi v to ne moremo verjeti, dasi bi to dejstva doslej potrjevala, ker ne moremo misliti, da bi bila edina politika, katere so Slovenci sposobni, politika gozda. Nam se tako mišle upira mimo takih Slovencev, ker to velja višje epščovanje civilizacije. Tudi če ni bilo storjeno ničesar vidnega, da bi se razvozljala odgovornost enih ali drugih, tudi če je preveč takih, ki prenašajo in iz podlega oportunizma ali nevedne krutosti ali blaznih nad čaka, jo vendar nekega dne treba priti do razjasnitve, do popuščanja napetosti in končno do miru. Te priložnosti pa ne morejo nuditi drugi kot Slovenci sami. Samo vi Slovenci morate storiti ta sklep in bolje bo za vas, če ga storite kmalu, če že ne prepozno zaradi našaščanja blata in kužnih klic, ki se dvigajo iz gnolbe v gozdovih.

Zgodovina, ki čaka na pragu vsak narod, bo nekega dne morala povedati, če bodo Slovenci pravočasno vedeli ali ne vedeli razumeti silo, duha in namene Italije in če bodo stienjeni med Karavanke in Julijske Alpe dali dokaz, da dobro razumejo in znajo odločno zagrabiti svojo usodo.

Ta usoda (to pa naj takoj stopi vsem v glave) pa je v rokah Osi. Usoda Evrope se odlej zbira okoli civilizacije Osi.

Narodno žalovanje na Madžarskem zaradi junaške smrti podregenta Horthyja

Budimpešta, 21. avgusta. s. Snoči je bilo objavljeno uradno poročilo, ki naznanja, da je madžarski podregent Stefan Horthy, hraber lovski pilot, našel junaško smrt na vzhodnem bojišču. Zalostna novica je povzročila živahno ganjenost v Budimpešti, kje je Horthyjev sin bil zelo prikljubljen. Bil je goreč zagovornik nujnosti, da stopi Madžarska ob boku Italije in Nemčije v vojni zoper boljševizem. Zato je kot skušen pilot hotel s plemenitim dejanjem odgovoriti bojovniškim izročilom svoje rodbine in se je podal na vzhodno bojišče, kjer je prevzel poveljstvo nekega lovškega oddelka. Njegovo plemenito življenje je bilo vse usmerjeno v službo domovini in je našlo slaven konec pod nebom nad bitko.

Madžarska narodna skupščina je 19. februarja letos Stefana Horthyja enoglasno izvolila za podregenta. Vsi se spominjajo njegovega neutrudljivega dela za ureditev mladega madžarskega letalstva, v čigar službo je mladi Horthy postavil svoje visoke pilotske in tehnične sposobnosti.

Italijanski poslanik v Budimpešti Anfuso, se je z vsemi uslužbenci poslaništva šel vpisat v dvorno knjigo.

Stefan Horthy de Nagybanja se je rodil leta 1904 v Polu. Po srednji šoli se je vpisal na budimpeštansko tehniko, kjer je diplomiral za inženirja mehanike, nato pa šel na dolgo pot v tujino. Ko se je vrnil, je vstopil kot prvi inženir v državne jeklarne in strojne tovarne. Leta 1933 je bil imenovan za tehničnega svetovalca in za podpravnatelja podjetja. Leta 1935 je bil imenovan za glavnega ravnatelja. Novembra istega leta je postal ministrski svetnik. 1. junija 1940 so ga imenovali za predsednika madžarskih državnih

železnic, julija 1941 pa je dobil naslov državnega podtajnika. Od novembra 1940 je bil član madžarske gornje zbornice.

Kot predsednik madžarskih državnih železnic je Stefan Horthy dal mnogo dokazov o svojem obsežnem in natančnem poznanju prevoznih ter prometnih vprašanj. V svoj urad je prinesel veliko razgledanost in zelo vesten čuv za dolžnost. Če so Madžari bili kos vedno težavnejšim nalogam, je to v veliki meri zaslug njegovega dela.

Po drugi strani je Stefan Horthy zelo živo deloval v različnih organizacijah in družabnih ustanovah. Bil je predsednik Narodnega sklada za letalstvo, madžarskega Polo-kluba, štedentovskega združenja »Alveare« in predsednik madžarskega Touring-kluba. Kot hraber pilot in športnik je naredil znameniti polet iz Budimpešte v Bombay. Leta 1938 je preuredil madžarsko Letalsko zvezo ter na vse državno ozemlje razširil predvojaško letalsko vzgojo. Vse madžarsko ljudstvo je v Stefanu Horthyju ljubilo njegovo hrabrost, njegovo ljubezen do dejanj in njegovo zakonitost. Priznanje za dragoceno delo na različnih področjih narodnega življenja je dobil odlikovanje poveljniškega križa madžarskega reda za zasluge.

Budimpešta, 21. avgusta. s. Zaradi smrti podregenta Stefana Horthyja so razglasili osemdnevno žalovanje v vsej državi. Vse slovensosti za madžarski državni praznik so bile odpovedane.

Vsi listi so včeraj izšli v žalnih posebnih izdajah in s članki, iz katerih je razvidna globoka žalost in sočutje madžarskega naroda o tej izgubi.

SPISAL DR. J. SKET

Miklova Zala

RIŠAL E. GODEC

386

Še v drugo jo vpraša poveljnik, toda Zala molči, kakor da bi bila mrtva, brezčutna stvar. Na tretje vprašanje pa odgovori Almira namesto Zale: »To je žena Mirkova, katero želiš, da jo daruješ svojemu gospodu. Mirko in tovariši ti je večeraj niso hoteli izročiti. Ali jaz sama sem ti jo spravila v tvojo oblast, zato da rešim Mirka, svojega ženina.«

387

»Tale ključ v moji roki pričja dovolj, da bi brez mene ne prišla ta žena v tvoje roke. Ako bi ne bilo mene in mojega očeta Tresoglava, bi bili njegovi tovariši svobodni in tudi tale Zalika, bi ne bila v tvojih rokah. Tale mladenič, ki si ga vjel na poti v dolino, je vzel tvojim stražam na skrivaj ključe od podzemeljskega vhoda.«

388

»Kako je vzel stražnikom ključ, ne vem in me ne zanima. Vem samo to, ko bi jima jaz ne sledila, bi sedaj ušla ta dva in z njimi njuni tovariši z Mirkom vred. S tem ključem je odprl vrata in ubil tam stoječega stražnika, potem pa v zbegnanosti pustil ključ v vratih. Jaz sem zaklenila vrata in vzela ključ s seboj, da ti izpričam svojo vdanost in uslugo.«

Lož – Terpo – Metulum

Razvaline pripovedujejo zgodovino

Če prideš iz Ljubljane in greš mimo notranjskega Loža, zagledaš razvaline, ki se dvigajo na hribu iznad kotline, v kateri je Lož. Samo tisti, ki pozna zgodovino, bo vedel, da so to ostanki mesta iz davnih rimskih časov in da se je tu odločila usoda Japodov, naroda, ki je bil ondi že zdavnaj pred Rimljani naseljen. Na tem kraju je bilo pred 2000 leti japonsko mesto Terpo, ki je, kot sosednji Metulum, tedanje glavno mesto Japodov, podleglo napadam rimske vojske pod vodstvom Caja Julija Cezarja Oktavijana, kasnejšega cesarja Avgusta.

O težkih bojih, ki so jih morali Rimljani vojevati tudi tu za varstvo svoje severne meje, nazorno poročajo grški zgodovinar Appian iz Aleksandrije, ki je živel sredi 2. stoletja po Kr. Ta popis je hkrati zanimivo poročilo o načinu tedanega vojskovanja. Appian, ki je bil v Egiptu cesarski prokurator, je v grškem jeziku napisal zgodovino Rimljanov od ustanovitve Rima pa do svoje dobe. V 9. knjigi te zgodovine — ki se jih je od 24 knjig ohranilo skoraj polovica — pripoveduje o tistih krvavih bitkah, ki so bile v letih 33 in 32 pred Kr. na tem ozemlju, in kjer so podlegli Japodi, ki so bili ted naseljeni.

Japodi, tako poroča Appian, močan, divji narod, so v dobi 20 let dvakrat odbili napadajoče Rimljane, napadli so Aquileio in oplenili rimsko naselbino Tergeste (sedanji Trieste). Ko so Rimljani šli proti njim skoraj po nedostop-

nih, strmih potih, so skušali Japodi ovirati njihovo prodiranje z debeli dreves, ki so jih posekali in jih polagali na pota. Ko se jim tako ni posrečilo zaustaviti Rimljanov, so se poskrili v bori oddaljene gozdove in se utaborili v skrivališčih. Oktavijan, ki je kaj takega že vnaprej slutil, je poslal četo vojščakov na vrhove hribov, medtem ko je on sam prodiral po dolini in dal čistiti gozdove pred seboj. Nato so Japodi planili iz svojih skrivališč, napadli so Rimljane in so mnoge od njih ranili. Slednji pa so rimske čete, ki so pridrevale s hribov navzdol, pobile skoraj vse ondotne japonske vojščake. Ostanek se je spet poskril v goščavje. Oktavijan je zavzel mesto Terpo, ki je bilo brez bramb, pa ga ni zažgal, ker je upal, da se bo ljudstvo vdalo, kar se je kmalu nato tudi uresničilo.

Nato je krenil Oktavijan proti drugemu mestu, proti Metulumu, prestolnici Japodov, ki je bilo zgrajeno na gozdnatem kraju, na dveh gričih, ki ju je ločila ozka soteska. Mlada posadka tega mesta, ki je sestojala iz 3000 bojevnikov, izvrstno oboroženih vojakov, je brez velikega truda odbila Rimljane, ki so bili mesto obkrožili. Zdaj so oblegovanci napravili nasip. Toda Metulumijski so podnevi in ponoči izpadali iz mesta, naskakovali nasip in se držali mestnega obzidja. Ko se je začelo obzidje krushiti, so znotraj sezidali novo obzidje, a Rimljani so se polastili zunanega in ga porušili. Nato so Rimljani zgradili dva nasipa in s teh štirih mostov je bil odposlan na drugo stran mesta, da bi bile tako čete Metulumijscev razdeljene in

oslabljene. Druge rimske čete so dobile ukaz, naj po mostovih naskakujejo obzidje. Vojskovodja, kasnejši cesar Avgust, je stopil na visok stolp in je odondot vodil vojsko.

Metulumijski so odbijali napade z mostov, drugi so skušali mostove od zdolaj prehosti z dolgimi sulicami. Oblegovanci so bili tem bolj unaški, ko so videli, da sta se dva mostova podrla. Ko se je nato zrušil še tretji most, se je Rimljanov polastila taka groza, da se ni nihče več upal na četrti most. Tedaj je stopil sam poveljnik Oktavijan (Avgust) s stolpa, zgrabil za ščit in je stekel v spremstvu nekaj vojakov na most. Ta zgled je opogumnil druge, da so prihrumeli na most. Pod veliko težo pa se je zrušil še ta, četrti most, in je pokopal vojske pod seboj. Mnogo je bilo mrtvih, drugi so bili težko ranjeni; med zadnjimi je bil tudi Oktavijan. Vendar je kaj planil kvišku, stekel na poveljniški stolp in ukazal zgraditi nov most.

Metulumijski so videli, da jih napada sovražnik, ki je trdno sklenil, da ne bo odnehal. Zato so drug dan poslali posebne odposlance zaradi mirovnih pogajanj. Ponudili so 50 talcev in sporočili, da so pripravljeni sprejeti rimsko posadko in jo namestiti na višjem griču, oni pa da bodo ostali na nižjem. Ko so pa Rimljani zahtevali še to, da naj položijo orožje, so oblegovanci sklenili, da se bodo rajši še dalje bojevali. Ženske in otroke so zaprli v mestno hišo in so stražam naročili, da zažgo to stavbo, če bi zmagali Rimljani. Potem so se obupno vrgli v boj, a Rimljani so zdaj s lahkoto izvajali zmagi. Straže so zažgale mestno hišo. Mnoge matere so umorile svoje otroke in še sebe. Druge so z dojenčki v naročju planile v ogenj. Tako so skoraj vsi moški popodali v bitki, drugi, ki se niso vojskovali, pa so našli smrt v plamenih. Vse mesto Metulum je zgorelo, tako da ni bilo niti sledu več za njim.

Pogin Metuluma je na sosednja plemena Japodov napravil tak vtis, da so se prostovoljno podvrgla. Tako je prišlo to ozemlje prvokrat v oblast Rimljanov.

Appianov opis o legi obeh mest — Terpa in Metuluma, zlasti še to, ko omeni obe višini in med njima sotesko, se povsem ujema z lego sedanega mesta Loža. Da je bila japonska prestolnica Metulum le tu in nikjer drugje, je dokaz tudi to, da se do današnjih dni neki kraj v tej soteski imenuje: Metule.

Službe

Dobe:

Gospodinjstva pomočnica

večja - kuhe, poštna in vestna, dobi stalno in dobro plačano službo v centru pri boljši družini. Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Poštena« 4662.

Kupimo

Knjigo »Konserviranje«

od Minke Govekarjeve — kupimo. Ljudska knjižarna, Ljubljana.

Obet

Razne prevoze

prevzamem. Koblarjeva 7.

Prodamo

Nemški pisalni stroj

»Continental«, »Torpedo« in »Ideal« prodaj »Torpedo«, Miklošičeva cesta 18.

Športni voziček in košaro

na kolesih, prodam. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4661.

Razno

V italijanščino prevaja

prosnje, dopise trgovske in tehniške stroke. Tehniška pisarna, Cesta 29. oktobra št. 13.

Čitajte »Slovenca«

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF
Predstave ob delavnikih ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30, in 18.30

Gioboka ljubezenska drama s najboljšimi madžarskimi igralci
SKUŠNJAVA
Otello Toso — Zita Szelezcky
KINO MATICA - TEL. 22-41

Ljubezenska tragedija, ki se je začela v puščavi, prikazuje film
Polet nad puščavo
Brigitte Herney — Willy Birgel
KINO UNION - TEL. 22-21

Užival bo, kdor bo poslušal enega izmed redko lepih glasbenih filmov
Fascino — Omama
V glavni vlogi: Iva Pacetti
KINO SLOGA - TFL. 27-30

Giovanni Verga

47

Tone Nevolja
Roman.

Nazadnje se je Tone spustil v jok kot otrok, kajti končno je imel dečko srce dobro kot kruh. Toda naslednji dan je znova pričel. Zjutraj si je leno pustil natovoriti priprave in je odšel k morju med godrnjanjem: »Prav kakor osel botra Alfia! Čim napoči dan, stegujem vrat, da bi videl, če mi prihajajo nadevat tovarno sedlo.« Potem, ko so bili vrgli mreže, je pustil Aleša, naj prav počasi vesla, da bi barka ne krenila v stran, držal je roke križem in gledal daleč, kjer je končavalo morje in kjer so bila ona velika mesta, v katerih so se ljudje samo zabavali in niso ničesar delali. Ali pa je mislil na ona dva mornarja, ki sta se bila vrnila od tam in ki sta že pred časom odšla. Toda zdelo se mu je, da nimata drugega posla, kot da pohajkujeta po svetu, od krčme do krčme in zapravljata denar, ki ga imata v žepu.

Zvečer, potem ko je bil spravljen v red baro in priprave, so ga njegovi sorodniki, da bi ne gledali njegovega dolgega dulca, puščali, da se je hodil potikaj kot zapuščen pes, brez novčiča v žepu.

»Kaj ti je, Tone?« mu je dejala Dolginka in ga boječe gledala v obraz, z očmi, blesketajočimi od solz. Kajti ubožica je uganila, kaj mu je bilo.

»Povej to meni, ki sem tvoja mati!« On ni odgovorjal, ali pa je odgovorjal, da mu nič ni. Nazadnje ji je povedal, kaj mu je, da so ga hoteli ded in vsi ostali dati iz kože in da tega ni mogel več prenašati. Hotel si je iti iskati sreče, kot vsi ostali.

Njegova mati ga je poslušala in si ni upa-

la odpreti ust, z očmi polnimi solz, tako je je bolelo, kar je on govoril, medtem ko je plakal, bil z nogami in si pulil lase. Ubožica bi bila hotela govoriti, vreti se mu z rokami okoli vratu in se tudi ona zjokati, da bi ji ne ušlo. Toda ko je hotela kaj povedati, so ji zadržetale ustne in ni mogla izgovoriti besede.

»Čuj,« je nazadnje dejala. »Ti boš odšel, če hočeš oditi, toda ne boš me več našel. Kajti zdaj se čutim staro in utrujeno in se mi zdi, da ne bi mogla prenesti te nove tesnobe.«

Tone jo je skušal zagotavljati, da se bo vrnil kmalu, poln denarja in da bodo vsi veselji Maruza je žalostna zmajevala z glavo in ga neprestano gledala v oči, govoreč ne, ne, nje da bi ne našel več.

»Čutim se staro!« je ponavljala. »Čutim se staro! Poglej mi v obraz! Zdaj nimam več moči, da bi toliko plakala, kot takrat, ko mi prinesli vesti o tvojemu očetu in tvojemu bratu. Če grem v pralnico, se zvečer vračam domov utrujena, da ne morem več; poprej ni bilo tako. Ne, sin moj, nisem več ista! Ko je takrat šlo za tvojega očeta in za tvojega brata, sem bila mlajša in močnejša. Tudi srce se utruji, vidiš in razpada košček za koščekom, kot razpada stare obleke v pranju. Zdaj mi manjka poguma in vsaka stvar me prestraši. Zdi se mi, kot bi požirala svoje srce, kakor če si na morju in se ti valovi valijo nad glavo. Ti kar pojdi, če hočeš. Toda poprej me pusti, da zatisnem oči.«

Imela je obraz ves vlažen, toda ni opazila, da joče in zdelo se ji je, da ima pred očmi svojega sina Luko in svojega moža, ko sta odhajala in ju ni več videla.

»Tako te ne bom več videla!« mu je dejala. »Zdaj se hiša polagoma prazni in ko bo odšel tvoj ubogi stari ded, v čigavih rokah bodo ostale one uboge sirotice? Ah! Marija Prežalostna!«

Držala ga je objetea, z glavo na prsih, kot da bi ji hotel njen dečko zbežati takoj in otipavala ga je s tresočimi rokami po ramenih in po licu. Tone tedaj ni mogel več vzdržati, pričel jo je poljubljal in ji govoriti iz oči v oči.

»Ne! Ne! Ne bom šel, če vi nečete! Glejte! Ne govorite mi tako, ne govorite mi! Dobro, delal bom dalje kot osel botra Muhe, ki ga bodo, ko ne bo mogel več vleči voz, vrgli v jamo, da tam erkne. Ali ste zdaj zadovoljni? Toda ne jokajte več tako! Ali vidite deda, kako se je vse življenje trudil? In zdaj ko je star se še trudi, kot prvega dne, da bi se izvilkel iz močvirja! Tako, vidite, nam je usojeno!

»In ti misliš, da nimajo vsi gorjaj? Vsako luknjo tišči žrebelj zmeraj, bodisi od danes ali od včeraj! Poglej gospodarja Čebulo, ki teka za svojim Brasijem, da bi ta ne pognal božjega blagoslova, za katerega se je znojil in delal vse življenje, v predpasnik Osi! In massaro Filip, tako bogat kot je, ki gleda nebo in moli češčenemarije za svoj vinograd, pri vsakem oblaku, ki gre mimo! Pa stric Križ, ki si odtrguje kruh od ust, da bi stavil denarce v stran in ki se neprestano prepira s tem in onim! In ti misliš, da onadva tuja mornarja nimata tudi svoje gorjaje? Kdo ve, če bosta še našla svoji materi, ki se bosta vrnila domov? In mi, če nam uspe zopet kupiti hišo pri nešpljevem drevesu in ko bomo imeli žito v pleterju in boba za zimo ter bomo omožili Meno, kaj nam bo manjkalo? Potem ko bom pod zemljo, ko bo tudi oni ubogi stari er mrtev in si bo Aleš mogel prisluziti kruha, tedaj pojdi, kamor hočeš. Toda tedaj ne boš več odšel, jaz ti to pravim! Kajti razumel boš, kaj smo mi vsi čutili tu v prsih, ko smo te videli, kako si trdovratno hotel zapustiti svojo hišo in vendar smo dalje vršili svoje opravke, ne da bi ti kaj rekli! Tedaj ne

boš imel dovolj srčnosti, da bi zapustil vas, kjer si bil rojen in odrasel in kjer bodo tvoji umrli svojci pokopani pod onim marmorjem, pred oltarjem Prežalostne, ki se je ogladil, toliko so na njem ob nedeljah preklečali.«

Od tega dne dalje Tone ni več govoril o obogatitvi in se je odpovedal odhodu, kajti mati ga je topla božala z očmi, čim ga je videla nekoliko žalostnega, sedečega na pragu vrat. In uboga žena je bila v resnici tako blede, utrujena in uničena, da je v trenutkih, ko ni imela nobenega dela, tudi ona posedala, brezdelno, s hrbtom, ki je že bil ukrvljen kot tavdo, da je človeku srce stiskalo. Toda ni vedela, da bo morala tudi ona, ko bo to najmanj pričakovano, odditi na potovanje, pri katerem se človek za vedno odpodje, pod gladkim cerkvenim marmorjem. In morala jih bo spotoma zapustiti vse, nje, ki jih je ljubila in ki so ji zrasli k srcu, katero so ji trgali po koščkih, zdaj ta, zdaj oni.

V Catiniji je bila kolera, tako da je vsakdo, ki je mogel, bežal sem in tja, po vaseh, in po bližnjih poljih. Tedaj je v Trezzo in v Ognino prišel blagoslov, z vsemi onimi tujci, ki so trošili denar. Toda starinarji so se zmrdovali, če je bil govor o prodaji ducatov sodčkov sardel in so pravili, da je denar bil izginil, zaradi strahu pred kolero. »Kaj ljudje ne jedo več sardel?« jim je dejal Gosja noga. Toda gospodarju Tonetu in onemu, ki jih je imej na prodaj, pa je pravilo, da bi sklenil kvačijo, da si ljudje pri koleri niso hoteli pokvarjati želodca s sardelami, in sliče svinjarije. Rajši so jedli testenine in meso. Zato je bilo treba zatjneti oči in popustiti pri ceni. Tega niso Nevolje vzeli v račun! Zatorej, da bi ne hodili nazaj kot raki, je Dolginka nosila jajca in sveži kruh sem in tja po hišicah tujcev, medtem ko so možje bili na morju in tako so služili po kak novčič.